

Posudek oponenta disertační práce Jana Horáka
Středověká společnost a krajina, jejich vzájemné vztahy a působení
předkládané v roce 2018 na Ústavu pro archeologii

I. Stručná charakteristika práce

Předkládaná práce ilustruje problematiku vztahu člověka k půdě a to jak ve filosofické rovině, tak v rovině přírodovědné. Hlavním motivem práce je tzv. koncept záměrnosti. Tímto konceptem je myšlen možný přístup člověka ke krajině, reprezentované především půdami. Koncept je založen na několika kvalitativních kategoriích které zhodnocují vztah člověka k přírodě: vnímání – klasifikace – exploatace – uvědomování si – změna. Autor velmi podrobně rozebírá aspekty tohoto přístupu. Zároveň se velmi podrobně snaží věnovat konceptu půdy a využití jejího potenciálu pro interpretace přírodního prostředí a lidského vlivu. Autor po velmi podrobném úvodu na základě třech příkladových studií dokládá, že tento koncept lze využít jako možné vodítko pro širší interpretace archeologických situací.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Na této práci oceňuji především multidisciplinární přístup a to ve velmi obtížné rovině a sice rovině filosoficko-přírodovědné. Ze zkušenosti vím, že tyto dvě sorty lidí mnohdy mluví naprosto odlišným, vzájemně nepochopitelným jazykem, který odráží vnímání světa jako takového. Tento fakt je mnohdy na škodu, má však i svá pozitiva pro samotnou vědeckou práci. Tímto chci říci, že nevidím jako negativní publikovat články více přírodovědné, kde archeologie slouží jen jako zdroj primárních informací a naopak články čistě archeologické, kde jsou shrnuty výsledky přírodovědných analýz jen jakási omáčka. Ne každý je schopen plně vnímat tu či onu rovinu. Co zde však často chybí jsou články, kde jsou tyto dva přístupy rovnoměrně zastoupeny, resp. jeden plně využívá přínos druhého pro následné interpretace. Tímto rozhodně nechci říci, že současný způsob prezentace výzkumů je špatný, je jen nedokonalý. Autor však dokázal, že lze tyto dva způsoby vnímání propojit a nabízí tak čtenáři vhled do krajiny před zrcadlem i za ním, například cíleným používáním konceptu záměrnosti. Autor velmi jemně propojuje přírodovědné hledisko s filosofickou rovinou.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práce je po stránce srozumitelnosti celkového konceptu poměrně náročná a v mnoha ohledech pro část čtenářů jistě velmi diskutabilní. Autor se však snažil práci velmi přehledně strukturovat. Na jeho způsobu argumentace je zřejmý přesah filosofického myšlení do přírodních věd, což hodnotím velmi pozitivně. V úvodu autor vysvětluje koncept záměrnosti a možné způsoby vnímání tohoto konceptu. Z mého hlediska toto činí poměrně srozumitelně a ve shrnutí příkladových studií dokazuje že tento koncept je aplikovatelný.

2. Formální úroveň práce

Jako poněkud nešťastné vidím opakování celých odstavců mezi úvodní částí a samotným abstraktem. Abstrakt jako takový by měl být jednak stručnější, vcelkem velmi obecně uvést do problematiky, říci metodický způsob řešení a výsledky z toho vyplývající. Chápu, že se autor rozhodl pro velmi nesnadný úkol propjení filosofické a přírodovědné roviny textu, rozhodně by však abstrakt neměl být udělán formou CTRL+C CTRL+V ze zbytku textu. V textu samotném se autor místy dopouští opakování

jednotlivých slov v několika větách za sebou, což z gramatického hlediska ubírá práci na kvalitě. Práce je však poměrně dobře vizuálně přehledná a graficky zformátována s velmi dobrým a podrobným vodítkem v obsahové části.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Autor se snaží především v první části práce poměrně intenzivně odkazovat na práce jiných autorů a to i vkládáním doslovných částí text v originálním jazyku (s dodatečným překladem, pokud to text vyžaduje). Toto vidím jako příjemné oživení práce. Důkladná a metodická práce s primárními prameny je tedy zřetelná. Druhá část práce je založena více přírodovědně, metodika je dostatečně vysvětlena a metody jsou koherentní. Část práce byla již představena mezinárodnímu auditoriu formou publikací a je zřejmé i z posudků recenzentů, že uvedená metodika a způsob zpracování jednotlivých případových studií odpovídá současným požadavkům na kvalitní vědeckou práci.

4. *Vlastní přínos*

Hlavním přínosem autorovy práce, tak jak ji sleduji za posledních cca deset let, je neúnavná snaha propojení klasického archeologického přístupu s přírodovědnými metodami. Toto dokazuje i v předložené práci. Z počátku se jeho úvahy pohybovaly převážně ve filosofické rovině, nicméně na předložených publikacích a celkovém konceptu práce je zřejmé, že se jeho vnímání vztahu člověka a krajiny přesunulo do středové roviny mezi filosofickým a přírodovědným vnímáním. Rozhodně tak vnáší do problematiky studia zaniklých středověkých vsí novou rovinu vnímání, která jak se ukázalo jde správným směrem při interpretacích archeologických situací.

IV. **Dotazy k obhajobě**

Co si autor práce myslí o konceptu příčiny a následku? Mám na mysli možnou souslednost klimatických a antropogenně způsobených dějů následně čitelných v archeologickém záznamu. Příkladem mohou být například kolapsy čitelné v krajině ve formě erozních událostí během středověku.

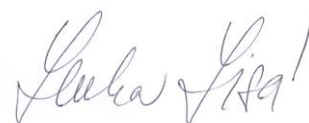
Mohl by autor aplikovat princip kolapsu a regenerace do roviny využívání krajiny a půdy tak jak ji čteme z archeologického záznamu?

Jaké metodické nástroje (mimo těch které představuje ve svých pracích) by dle autora byly přínosem pro studium zaniklých vsí ?

V. **Závěr**

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

V Praze dne **25.8.2018**



Doc. Mgr. Lenka Lisá, Ph.D.